

Lunds universitet
Språk- och litteraturcentrum
Kurs: Kinesiska: Kandidatkurs (KINK 11)
Handledare: Ivo Spira
HT 2018

LUNDS
UNIVERSITET

[yòu]

En studie om avbilder av händer i kinesiska tecken

Oskar Wetterberg

Sammanfattning

Denna uppsats är en studie av teckenelementet 𠂇 (HÖGERHAND) från orakelbensskriften. Detta teckenelement avbildar en högerhand och finns fortfarande kvar i dagens kinesiska tecken, men i flera olika former. En av dessa former är 又 (yòu), ett teckenelement som finns med i många av dagens kinesiska tecken, framförallt efter att de kinesiska tecknen förenklats under förra århundradet. Uppsatsen behandlar och analyserar över 3 000 år gamla tecken, visar hur tecknen har utvecklats, hur de ser ut i äldre skriftstilar och hur de ser ut idag.

I första delen av uppsatsen tas sådant upp som läsaren bör känna till om kinesiska tecken. Sådant som viktiga termer, teckens historia och utveckling samt information om äldre skriftstilar.

I uppsatsens huvuddel följer information om utvalda tecken med koppling till teckenelementen 𠂇 (HÖGERHAND) eller 又 (yòu). Där tas sådant upp forskare tidigare publicerat – både sådant där enighet mellan forskare råder, men även sådant där det fortfarande förekommer olika teorier.

I diskussionen ställs tecknen från uppsatsens huvuddel upp i tabeller där författarens analys presenteras. Efter detta följer ytterligare analys om vad ”handen” spelar för roll i kinesiska tecken. Sådant som hur 又 (yòu) fungerar som fonetikum och vad handavbildningens form och position har för betydelse i kinesiska tecken.

摘要

本论文是一项关于甲骨文里的“𠂇”部件的研究。该部件呈右手状，仍然以不同的形式存在于今天的汉字中。其中一种形式是“又”，如今很多汉字包含这个部件，尤其是在上世纪汉字简化之后。本论文讨论与分析具有三千多年历史的汉字，展现这些汉字的演变过程，以及在过去和现在的不同形式。

在论文第一部分，读者可获知基本的汉字信息，包括重要的词汇（术语）、汉字的历史与演变和古汉字的信息。

论文的主体部分将筛选一些与“𠂇”或“又”部件有关的汉字，呈现以往研究者的研究情况——其中包括他们的一致成果，以及仍存争议的理论。

论文结尾部分将主体部分提到的汉字罗列在表格中，并呈现本论文作者的进一步分析。分析还将涉及到这只“右手”的作用，比如“又”作为声符的特点、“𠂇”部件的新形状和位置有何含义。

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
1.1 Syfte	1
2. Material & metod	2
2.1 Definition av ord	3
2.1.1 Förkortningar	4
3. Kinesiska tecken	5
3.1 Kinesiska skriftsystemets utveckling	5
3.1.1 Orakelbensskrift	5
3.1.2 Bronsskrift	5
3.1.3 Sigillskrift	6
3.1.4 Traditionella och förenklade tecken	6
3.1.5 Handstilar	7
4. ”Hand” i kinesiska tecken	8
4.0.1 手 – hand	8
4.0.2 Handradikalen	8
4.1 又 – högerhand	8
4.1.1 右 – höger	9
4.1.2 有 – ha, finns	9
4.2 Tecken där 又 ger betydelse	10
4.2.1 友 – vän	10
4.2.2 叉 – hålla	10
4.2.3 反 – vrida, vända	11
4.2.4 双/雙 och 只/隻 – par och stycke	11
4.2.5 取 – ta, hämta	11
4.2.6 奴 och 馭 – slav och köra vagn	12
4.2.7 受 – ta emot	13
4.2.8 支 och 支 – slå och hålla upp	13
4.3 Tecken vilka tidigare innehållit	14
4.3.1 尤 – vårta	14
4.3.2 及 – jaga ikapp, nå fram till	15
4.3.3 父 – yxa	15

4.3.4 丈 – hålla en stav	15
4.3.5 史 – historienedtecknare.....	16
4.3.6 事 – jaga	16
4.3.7 吏 – regeringstjänsteman.....	17
4.3.8 尹 - befälhavare	17
4.3.9 聿 och 筆 – penna.....	18
4.3.10 書 – bok.....	18
4.3.11 畫 – måla/målning	19
4.3.12 妻 – fru	19
4.3.13 帚 – sopkvast.....	20
4.3.14 彗 – sopa.....	20
4.3.15 秉, 兼 och 𠂇 – händer och gräs.....	21
4.3.16 爭 – strida, kämpa om	21
4.3.17 对/對 – vara riktad mot, vätta mot	22
4.4 Förenklade tecken med teckenelementet 又	22
4.4.1 汉/漢 – Han	22
4.4.2 艰难/艱難 – svårt.....	23
4.4.3 叹/嘆 – sucka.....	23
4.4.4 仅/僅 – endast.....	23
4.4.5 翟 – trana.....	23
4.4.6 鸡/雞 – kyckling.....	24
4.4.7 凤/鳳 – Fenix.....	24
4.4.8 聂/聶 och 轰/轟 – viska och mullra	25
5. Diskussion	26
5.1 Tecken vilka har haft teckenelementet 𠂇 och har uttal <i>you</i>	26
5.2 Tecken vilka i en äldre form har innehållit teckenelementet 𠂇	27
5.3 Tecken vilka har teckenelementet 又 efter att de förenklats	30
5.4 𠂇 som fonetikum.....	31
5.5 Handens roll.....	32
5.6 Handens form	33

5.7 Handens position	34
5.8 Varför 又 användes när tecken förenklats	35
5.9 Slutsats.....	35
6. Referenser:	37

1. Introduktion

Under mina tre terminer som utbytesstudent vid Beijing Foreign Studies University valde jag varje termin till extrakurser om kinesiska tecken. Sedan dess har jag tyckt att det varit mycket intressant med kinesiska tecken och viktigt att veta vad elementen i varje tecken kan betyda och hur de sett ut i tidigare skriftstilar. Dessutom hjälper denna kunskap mycket när man stöter på nya tecken och när man ska komma ihåg hur ett tecken skrivs. Denna kunskap har varit mycket betydelsefull för mig i mina studier och har förändrat sättet jag betraktar och läser kinesiska tecken.

Uppsatsen koncentrerar sig på element i kinesiska tecken som avbildar människohänder. Förutom tecknet 手 (*shǒu* "hand") och handradikalen (扌) finns det många andra element i kinesiska tecken som avbildar händer. Uppsatsen fokuserar framförallt på tecknet och tecknelementet 又 (*yòu*) (och dess tidigare former) som avbildar en högerhand och analyserar vad det har för funktion i kinesiska tecken. I uppsatsen undersöks vad olika avbildningar av händer har för olika funktioner, de nya formerna avbildningarna tagit och vad deras position i ett tecken har för inverkan på tecknets betydelse.

Jag har märkt att de flesta kinesiskastudenter jag träffat samt i stort sett alla mina kinesiska vänner jag har talat om detta ämnet med generellt har dålig förståelse för vad de olika elementen av ett tecken avbildar och varför vissa tecken skrivs som de gör. Detta förefaller alltså inte vara något man idag lägger stor vikt på när man lär ut tecken.

1.1 Syfte

Cecilia Lindqvist skriver i sin bok *Tecknens Rike* att många av de äldsta och tydligaste kinesiska tecknen är bilder av människor och deras olika kroppsdelar.¹ Hon skriver även i förordet om hur det hjälpt henne och hennes elever att bättre komma ihåg tecknens betydelse och hur man skriver dem när de förstått vad de olika elementen i ett tecken avbildar. I boken *Kinesiskan flyttar in: nytt skolspråk i Sverige* skriver Lindqvist i kapitlet *Sveriges första undervisning i kinesiska som skolämne* hur hon i sin undervisning lade stor vikt vid att förklara tecknen och sätta in dem i ett kulturellt perspektiv. Vidare förklarar hon att hon tidigt märkte att ju mer hon kunde visa av de gamla teckenformerna och ju mer hon kunde berätta om verkligheten bakom ett tecken, desto lättare var det för eleverna att lära sig både tecknet och uttalet. När hon inte hade någon förklaring till tecknets utgångspunkt klagade eleverna och menade att de inte kunde komma ihåg tecknen om det inte fanns något att berätta om dem.² Även Micheal E. Everson förklarar hur viktigt det är för elever att få förklarar för sig t.ex. ett teckens etymologiska bakgrund, information och analyser om radikaler och tecknelement, samt olika exempel på hur ett tecken kan användas, allt för att underlätta för eleverna att ta in och komma ihåg teckens betydelse, uttal och form, det vill säga hur de skrivs.³

¹ Lindqvist, 1989, s. 25

² Lindqvist, 2015, s. 31–33

³ Everson, 2011, s. 102–103

Jag hoppas med uppsatsen tillgängliggöra denna information på svenska, vilken jag anser vara väldigt viktig och till stor hjälp för svenska elever som studerar kinesiska. Jag hoppas även att läsaren kan få upp intresset för kinesiska tecken och dess skönhet.

2. Material & metod

Efter att fått tips av lärare och vänner på material relevant för denna studie har jag gjort ett urval och valt att använda det material jag anser mest relevanta för studien. När jag analyserar och tar reda på vad tecken har för ursprungsbetydelse, hur de såg ut i tidigare skriftstilar som bl.a. orakelbensskriften, bronsskriften och sigillskriften, vad det olika teckenelementen avbildar, använder jag mig av diverse olika, främst kinesiskspråkiga, historiska ordböcker, både tryckta och elektroniska.

Teckenelementet ”𠂇” från orakelbensskriften har jag valt att i sammanfattningen förklara med ”(HÖGERHAND)” för att underläsa för läsaren. Vidare i texten står detta teckenelementet för sig själv, så som i början av denna mening.

Bilder av äldre varianter av tecken från t.ex. orakelbensskriften, bronsskriften och sigillskriften är tagna från verket *Xishuo hanzi* (细说汉字) om inget annat anges.⁴

Bilder av tecken skrivna i grässkrift (se kommentarer om grässkrift i ”3.1.5 Handstilar” nedan) är tagna från *Xiangxing zidian* (象形字典) om inget annat anges.⁵

Jag använder mig av både traditionella tecken, 繁体字 (*fántǐzì*), och förenklade tecken, 简体字 (*jiǎntǐzì*), när jag analyserar tecken. När jag återger namn på personer, böcker, termer, begrepp eller ting använder jag förenklade tecken. När jag använder både den förenklade och traditionella varianten av ett tecken skriver jag först den förenklade varianten följt av ”/” och sedan den traditionella varianten, t.ex. “兰/蘭” (*lán*). 兰 (*lán*) är ett förenklat tecken och 蘭 är den traditionella varianten. Den förenklade och traditionella varianten av ett tecken har samma uttal, därför skriver jag bara ut uttalet i *pinyin* (se nedan) en gång, vilket gäller för båda varianterna av tecknet i fråga.

Jag använder mig av *hànyǔ pīnyīn* (汉语拼音) för att återge dagens standardkinesiska uttal av kinesiska tecken. Jag refererar till *hànyǔ pīnyīn* som ”pinyin”. Anser jag att uttalet för ett tecken eller teckenelement är irrelevant och snarare förvirrar läsaren skriver jag inte ut tecknets eller teckenelementets uttal. I rubriker i avsnittet ”又 - högerhand” där kinesiska tecken förekommer har jag valt att inte skriva ut tecknets uttal i *pinyin*, uttalet finns istället i texten. Istället har jag valt att skriva tecknets betydelse på svenska för att jag anser det vara till större hjälp än tecknets uttal.

⁴ Zuo, 2015

⁵ Xiangxing zidian, www.vividic.com

Xu Shens (许慎) förklaringar på tecken från *Shuowen jiezi* (说文解字) är tagna från boken *Shuowen jiezi tujie xiangxi* (说文解字图解详析), en bok som innehåller Xu Shens originalförklaringar från *Shuowen jiezi* tillsammans med förklaringar och i vissa fall illustrationer av tecknen.⁶

2.1 Definition av ord

Element (teckenelement)

Teckenelement är ett element (beståndsdel) av ett tecken. I kinesiska finns det enskilda tecken, 独体字 (*dútǐzì*), och sammansatta tecken, 合体字 (*hétǐzì*). Enskilda tecken är tecken bestående av *ett* teckenelement och de kan inte brytas ner i smådelar. Exempel på enskilda tecken är 日 (*rì*, ”sol”) och 月 (*yuè*, ”måne”). Sammansatta tecken är tecken bestående av flera element, t.ex. tecknet 明 (*míng*, ”ljus, lysande”) som består av två element: 日 (*rì*, ”sol”) och 月 (*yuè*, ”måne”).

Fristående tecken

Med ”fristående tecken” avser jag ett tecken som, till skillnad från ett teckenelement, står för sig själv. Många tecken kan vara både teckenelement och fristående tecken. T.ex., i tecknet 馭 är både 马 och 又 teckenelement, men i satsen ”他又拍老师的马屁” är både 马 och 又 fristående tecken.

Radikal, modertecken och fonetikum

Radikal och modertecken är båda teckenelement. Radikalen bidrar till ett teckens betydelse. Modertecknet kan även det bidra till tecknets betydelse, men oftast används det för sitt uttal och agerar som fonetikum till tecknet det är en del av. Fonetikum är det element av ett tecken som ger tecknet dess uttal, dock är det inte alla tecken som har ett fonetikum.

Modertecken och fonetikum är inte samma sak, men ett modertecken är ofta också fonetikum. Det måste dock inte vara så. T.ex. för tecknet 休 (*xiū*), där modertecknet 木 (*mù*) inte är fonetikum (tecknet 休 har inget fonetikum).

En radikal skrivs oftast på vänster sida, men kan även skrivas över, under, eller runt om modertecknet.

Radikal:	Modertecken (och fonetikum):	Nytt tecken och dess betydelse:
艹 (gräsradikal)	早 (<i>zǎo</i>)	草 (<i>cǎo</i>), ”gräs”
禾 (sädesradikal)	中 (<i>zhōng</i>)	种 (<i>zhòng</i>), ”odla”
灬 (eldradikal)	煎 (<i>qián</i>)	煎 (<i>jiān</i>), ”steka”
辶 (gångradikal)	元 (<i>yuán</i>)	远 (<i>yuǎn</i>), ”långt (avstånd)”
囗 (inhägnadsradikal)	韦 (<i>wéi</i>)	围 (<i>wéi</i>), ”omringa”

⁶ Si, 2014

Avbildning

Med ”avbildning” avser jag ett tecken eller teckenelement som är, eller i alla fall har varit, en bild av föremålet det representerar. T.ex. är 木 en avbildning av ett träd och 又 är en avbildning av en hand, trots att 又 idag inte alls är likt en hand.⁷

Tryckta tecken

Med ”tryckta tecken” avser jag kinesiska teckens form som de skrivs på en dator eller mobil i ett vanligt teckensnitt. Exempel är reguljärskrift som används av bl.a. *Xishuo hanzi* när traditionella och förenklade teckenformer tas upp.

2.1.1 Förkortningar

CCDW - Chinese Characters Dictionary Web, <http://www.zhongwen.com> har jag i texten och fotnoterna förkortat till ”CCDW”.

OB – orakelbensskrift

BS – bronsskrift

SS – sigillskrift

RS – reguljärskrift

TT – traditionellt tecken

FT – förenklat tecken

PY – tecknets uttal i dagens rikskinesiska angett i pinyin.

NF – den nya form [†] har tagit i dagens tryckta tecken.

ER – ersätter. Här anges teckenelementet som ersatts av 又 (*yòu*).

EF – ersätter fonetikum, ja eller nej.

⁷ Zuo, 2015, s. 44 & 283

3. Kinesiska tecken

3.1 Kinesiska skriftsystemets utveckling

Det kinesiska skriftsystemet är över 3 000 år gammalt och den äldsta bevarade skriften är inskriptioner från de så kallade orakelbenen och bronskärlen.⁸

Det kinesiska skriftsystemet är inte det äldsta i världen, men till skillnad från liknande skriftsystem, som kilskriften, mayaskriften och de fornegyptiska hieroglyferna, lever det kinesiska skriftsystemet, som otvivelaktigt grundar sig på skriften som användes för 3 000 år sedan, kvar än idag.⁹

3.1.1 Orakelbensskrift

År 1899, när författaren och forskaren Liu E (刘鹗) skulle köpa medicin åt sin vän Wang Yirong (王懿荣), upptäckte han att ”drakbenen”, en vanlig ingrediens i dåtidens kinesiska medicin, hade inskriptioner som liknade kinesiska tecken. Liu E och Wang Yirong köpte upp alla ”drakben” de kunde hitta i Peking och kom över 1 058 inskriptioner. Detta var mycket äldre inskriptioner än vad man tidigare känt till och därmed hade man kontakt med forntiden.¹⁰

Dessa ”drakben” är idag kända som ”orakelben” och inskriptionerna som ristats in på sköldpaddsskal och skelettbitar från djur kallas orakelbensskrift (甲骨文 *jiägǔwén*). De flesta av dessa har hittats i Henan-provinsen och är ca. 3200 år gamla.¹¹ Även om det senare har tillkommit många fler tecken och utseendet för dessa orakelbensinskrifter ändrats är orakelbensskriften grunden till dagens kinesiska skrift.¹²

3.1.2 Bronsskrift

Även om det fanns en rik litteratur under Zhou-dynastin (ca. 1040 – 256 f.Kr.¹³) med poetiskt, historiskt, filosofiskt och rituellt innehåll finns dessa manuskript inte bevarade, förutom genom successiva avskrifter och muntlig tradition från lärare till lärare. Det som finns kvar från den tiden är de bronsinskrifter som hittats på offerkärler av brons. Detta är den så kallade bronskriften (金文 *jīnwén*).¹⁴

Medan orakelbenstecknen snabbt försvann med Shang-dynastin fortsatte gjutning av bronser under de följande Zhou-, Qin- och Västra Han-dynastierna (<100-talet f.Kr.).¹⁵

⁸ Bottéro, 2015 [hämtad 2018-11-26]

⁹ Handel, 2015 [hämtad 2018-11-28]

¹⁰ Lindqvist, 1989, s. 16

¹¹ Wilkinson, 2015, s.32

¹² Handel, 2015 [hämtad 2018-11-28]

¹³ Kjellgren, 2000, s. 34

¹⁴ Karlgren, 1965, s. 10–11

¹⁵ Kjellgren, 2000, s. 141

De flesta av dessa inskriptioner består bara av ett tecken, förmodligen namnet på en familj eller klan. Andra är längre och berättar om kärlets tillkomst, vem som låtit göra det och till vilken person eller händelses minne.¹⁶

3.1.3 Sigillskrift

När den första kejsaren av Qin, Qin Shihuang (秦始皇), enade landet år 221 f.Kr. fanns det ett behov av att standardisera landets skrivtecken.¹⁷ På uppdrag av Qin Shihuang skapade Li Si (李斯) sigillskriften (小篆 *xiǎozhuàn*), som utgav ett offentligt skrivteckenregister till ledning för skrivarna.¹⁸ Före skapandet av sigillskriften förekom flera olika varianter av samma tecken, men efter skapandet av sigillskriften fastställdes en officiell form för de 3 000 vanligaste tecknen.¹⁹ Sigillskriften kallas även liten sigillskrift, lilla stämpeln eller stämpelskrift. I denna uppsats benämner jag skriften som ”sigillskrift”.

3.1.4 Traditionella och förenklade tecken

Det finns två olika kinesiska skriftvarianter som fortfarande används till vardags; traditionella tecken (繁体字 *fántǐzì*) och förenklade tecken (简体字 *jiǎntǐzì*). År 1949, samma år som Mao Zedong (毛泽东) läste upp sin proklamation och grundade Folkrepubliken Kina,²⁰ etablerades en förening för att reformera det kinesiska skriftsystemet.²¹ Målet var att öka läskunnigheten i landet. Under 1950- och 1960-talet började reformen ta fart och under denna tid började även Folkets Dagblad (人民日报 *Rénmín rìbào*) och andra tidningar trycka texten horisontellt²² (istället för uppifrån och ner).

När tecken skulle förenklas riktade man in sig på vanligt förekommande tecken som bestod av många streck. Ovanliga tecken och tecken som redan bestod av färre antal streck lämnades orörda. T.ex. förenklades 龍 (*lóng*), som består av 16 streck, till 龙 som består av fem streck. Tecken med färre antal streck, t.ex. 空 (*kōng*) och 月 (*yuè*) som består av åtta respektive fyra streck, förenklades inte.²³

På Kinas fastland och även i Singapore används idag förenklade tecken. Traditionella tecken används främst på Taiwan, i Hong Kong, Macau och andra kinesiska samhällen utanför fastlandet.²⁴

¹⁶ Lindqvist, 1989, s. 20

¹⁷ Kjellgren, 2000, s. 141–142

¹⁸ Karlgren, 1965

¹⁹ Lindqvist, 1989, s. 21

²⁰ Hägerdal, 2009, s. 283

²¹ Seybolt & Chiang, 1979, s. 387

²² Seybolt & Chiang, 1979, s. 388–389

²³ Wiedenhof, 2015 [hämtad 2018-11-24]

²⁴ Kjellgren, 2000, s. 152

3.1.5 Handstilar

Grässkriften har fått sitt namn från den direkta översättningen av det kinesiska ordet för stilen; 草书 (*cǎoshū*). 草 (*cǎo*) betyder ”gräs”, men kan även betyda ”rörigt, slarvigt” eller ”utkast”. Grässkriften är snabb och grov och den kalligrafistil som ser rörigast ut. För ett otränat öga är den nästintill omöjlig att tyda, då tecknen i denna stilen skiljer sig helt från den tryckta formen.²⁵ Denna skriftstil kan även kallas för ”kursivstil”, men i denna uppsats väljer jag att referera till den som ”grässkrift”.

Löpande skrift, 行书 (*xíngshū*), är en kinesisk variant av skrivstil och används av folk som skriver snabbt för hand. Denna skriftstil är mycket mer lättläst än grässkriften.²⁶ Löpande skrift kan även kallas för ”skrivstil”, men i denna uppsats väljer jag att referera till den som ”löpande skrift”.

Demotiska tecken, 俗体字 (*sútǐzì*), betyder ungefär ”populära/folkliga teckenformer” och är förenklade handstilsvarianter av tecken. Dessa är icke-standardiserade och skrivs när man skriver för hand och vill spara tid. Ett exempel på ett demotiskt tecken är tecknet 步, vilket inte är ett officiellt tecken, men kan ersätta det komplicerade tecknet 餐 (*cān*) i handskrift.

²⁵ Kjellgren, 2000, s. 143

²⁶ Kjellgren, 2000, s. 144

4. ”Hand” i kinesiska tecken

I detta avsnitt behandlas och beskrivs tecken som avbildar eller innehåller avbildningar av människohänder.

4.0.1 手 – hand

手 (*shǒu*) är en avbildning av en hand och ”hand” är dess betydelse.²⁷

28

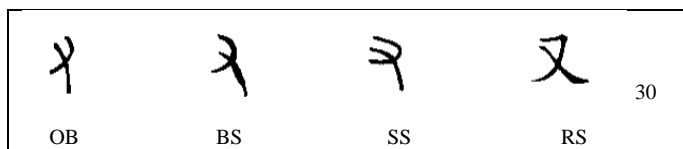
Bilden visar en tidig variant av tecknet 手 (*shǒu*) skrivet i bronsskrift. Vet man att tecknet föreställer en hand kan man se likheten med fem spretande fingrar och en del av armen, men utan denna kunskap är det svårt att se att det föreställer en hand. Snarare föreställer jag mig att det avbildar någon slags växt eller kanske en ödla. Man ska dock komma ihåg att denna form av tecknet förmodligen inte är den tidigaste varianten, utan bara den tidigaste som finns bevarad än idag.

4.0.2 Handradikalen

Handradikalen (扌) skrivs oftast på vänstersidan av moderstecknet och bidrar till betydelsen i tecknet där den förekommer. Moderstecknet är ofta också fonetikum, t.ex. i tecknet 把 (*bǎ*), vilket betyder ”gripa, hålla”. Där bidrar handradikalen till betydelsen och moderstecknet 巴 (*bā*) är fonetikum och ger 把 (*bǎ*) dess uttal.

4.1 又 – högerhand

又 (*yòu*) är en avbildning av en högerhand.²⁹

Från orakelbensskriften fram till sigillskriften är det ganska tydligt att tecknet är en avbildning av en högerhand (det vill säga när man redan vet att tecknet avbildar en hand). Att ”handen” bara har tre fingrar och inte fem kan ses som att tecknet redan har genomgått en förenkling.

²⁷ Zuo, 2015, s. 240.

²⁸ Zuo, 2015, s. 240.

²⁹ Karlgren, 1964

³⁰ Zuo, 2015, s. 44

Som teckenelement bidrar 又 (yòu) ofta till ett teckens betydelse, men kan även i vissa fall även vara fonetikum.

Idag används 又 (yòu) som enskilt tecken inte i betydelsen ”hand” eller ”högerhand”, utan har lånats för att skriva ner andra ord med samma uttal (yòu). I *Norstedts kinesisk-svenska ordbok* finns sju betydelser för tecknet 又 (yòu), varav ingen har med händer att göra. Idag används 又 (yòu) bl.a. i betydelserna ”igen” och ”också”.³¹

4.1.1 右 – höger

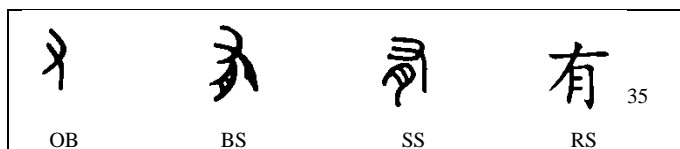
Studeras detta tecken, 右 (yòu), kan man se att det och 又 (yòu) i orakelbensskriften skrevs på samma sätt. Dessa två tecken har identiskt uttal, men det är idag två olika ord med olika användning och betydelse.

Eftersom 又 (yòu) började användas för att skriva andra ord med samma uttal (yòu) skapades ett nytt tecken för att skriva ”höger”; 右 (yòu).

又 (yòu) (i formen 𠄎) är fonetikum i 右 (yòu).³³

4.1.2 有 – ha, finns

Tecknet 有 (yǒu) betyder ”ha, finns” och har samma ursprung som 又 (yòu) och 右 (yòu).³⁴

I orakelbensskriften skrevs 又 (yòu), 右 (yòu) och 有 (yǒu) med samma tecken, nämligen 𠄎. I bronsskriften avbildas en hand som håller i en bit kött.³⁶ Precis som i tecknet 右 (yòu) skrivs ”handen” idag i form av två korsade streck (𠄎).

又 (yòu) (i formen 𠄎) är fonetikum i 有 (yǒu).³⁷

³¹ Ragvald, Ragvald, & Björverud, 2012, s. 948

³² Zuo, 2015, s. 50

³³ CCDW, uppslagsord “右 yòu” [hämtad 2019-01-02]

³⁴ Zuo, 2015, s. 385

³⁵ Zuo, 2015, s. 385

³⁶ Zuo, 2015, s. 385

³⁷ CCDW, uppslagsord “有 yǒu” [hämtad 2018-11-28]

4.2 Tecken där 又 ger betydelse

I tecknen i detta avsnitt avbildar 又 (*yòu*) en hand. I detta avsnitt gås igenom hur handavbilder i tecken kan tolkas och hur dessa handavbilder bidrar till tecknens betydelse. I vissa fall är 又 (*yòu*) även fonetikum.

4.2.1 友 – vän

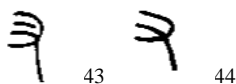
友 (*yǒu*) betyder ”vän”.³⁹ I orakelbensskriften, bronsskriften och sigillskriften avbildas två högerhänder. I reguljärskriftens variant av tecknet skrivs den ena ”högerhanden” i form av två korsade streck (十), precis som i 有 (*yǒu*) och 右 (*yòu*). Tecknet kan betyda ”vän”, men kan även användas som ett verb med betydelsen ”vara vänlig, agera vänligt”.⁴⁰

又 (*yòu*) är fonetikum i 友 (*yǒu*).⁴¹

4.2.2 又 – hålla

I tecknet 又 (*chā*) avbildas en hand och markeringen i mitten av tecknet markerar att ett föremål hålls fast eller plockas upp av ”handen” (又 *yòu*). Tecknets ursprungliga betydelse är just ”plocka upp” eller ”hålla”.⁴² Idag har detta tecken inte längre den betydelsen, utan används i bl.a. för att skriva ”gaffel”, som ju är ett föremål som greppas med handen.

Studeras hur 又 (*chā*) och 又 (*yòu*) skrevs i sigillskriften framgår det att dessa två tecken var väldigt lika även då.

Det vänstra bilden ovan är sigillskriftens 又 (*chā*) och den högra bilden ovan är sigillskriftens 又 (*yòu*).

³⁸ Zuo, 2015, s. 45

³⁹ Zuo, 2015, s. 45

⁴⁰ Zuo, 2015, s. 45

⁴¹ Karlgren, 1974, s. 98

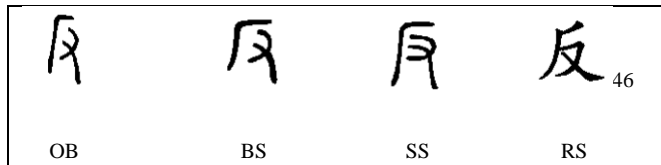
⁴² Xiangxing zidian, uppslagsord ”又 *chā*” [hämtad 2018-10-24]

⁴³ Si, 2014, s. 84

⁴⁴ Zuo, 2015, s. 44

4.2.3 反 – vrida, vända

Tecknet 反 (*fǎn*) avbildar en hand som vänder eller böjer på ett föremål. Tecknet betyder ”vända, vrida”.⁴⁵

4.2.4 双/雙 och 只/隻 – par och stycke

双/雙 (*shuāng*) betyder ”par”.⁴⁷

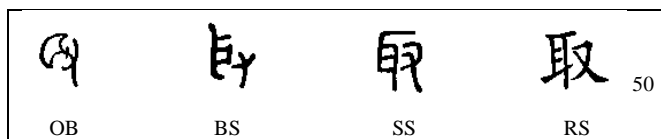
Det traditionella tecknet 雙 (*shuāng*) består av en 又 (*yòu*) och två 隹 (*zhuī*, ”fågel”), alltså en hand som håller i två fåglar, vilket i utvidgad mening fått betydelsen ”par”.⁴⁹

Studeras den förenklade formen av tecknet, 双 (*shuāng*), är det lätt att förstå hur det kan ha betydelsen ”par” eftersom tecknet består av två identiska delar, nämligen två 又 (*yòu*).

隻 (*zhī*) avbildar en hand som håller i en fågel, det vill säga precis som 雙 (*shuāng*), men med en ”fågel” färre. Detta tecken är ett *måttsord* för bl.a. vissa djur, däribland t.ex. fåglar, 三隻鳥 (TT) (*sān zhī niǎo*) betyder ”tre stycken fåglar”.

隻 (*zhī*) är ett traditionellt tecken och skrivs förenklat 只.

4.2.5 取 – ta, hämta

取 (*qǔ*) består av två delar där den vänstra (耳 *ěr*) avbildar ett öra och den högra (又 *yòu*) en hand.⁵¹ Studeras orakelbensskriftens olika varianter av 取 (*qǔ*) (se bild nedan) framgår att

⁴⁵ Lindqvist, 1989, s. 37

⁴⁶ Zuo, 2015, s. 47

⁴⁷ Zuo, 2015, s. 46

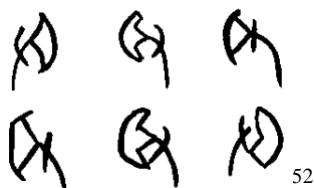
⁴⁸ Zuo, 2015, s. 46

⁴⁹ Si, 2014, s.102

⁵⁰ Zuo, 2015, s. 446

⁵¹ Zuo, 2015, s. 446

detta tecken även kunde skrivas med ”handen” på vänster sida om ”örat”, det vill säga med handavbildningen på den vänstra sidan istället för den högra. Både örat och handen varierar i form och storlek.

Lindqvist skriver i *Tecknens Rike* att tecknet ursprungligen också hade betydelsen ”ta sig en hustru”, men senare, under Shangtid, lades en 女 (nǚ, ”kvinna”) till och tecknet 娶 (qǔ) skapades för att kunna skilja på de två olika betydelserna i skrift.⁵³ 取 (qǔ) och 娶 (qǔ) har identiskt uttal.

Enligt *Xishuo hanzi* är tecknets (取 qǔ) ursprungliga betydelse ”skära av örat”. ”Vinnaren” skulle skära av ”förlorarens” vänsteröra. I *Xishuo hanzi* tas också upp att tecknet tidigare kunde betyda ”ta sig en hustru”.⁵⁴

4.2.6 奴 och 馭 – slav och köra vagn

De två tecknen 奴 (nú) och 馭 (yù) liknar tecknet 取 (qǔ). Alla tre tecknen har en handavbildning (又 yòu) på högersidan som ”griper tag” i ett föremål.

I det första tecknet, 奴 (nú), avbildar tecknelementet till vänster (女 nǚ) en kvinna, tecknet betyder ”slav”.⁵⁵

Bilden ovan visar tecknet 奴 (nú) skrivet i bronsskrift.

I 馭 (yù) avbildar tecknelementet till vänster (马 mǎ) en häst. Tecknet betyder ”kontrollera” eller ”köra vagn”.⁵⁷

I bronsskriften (se bild nedan) var elementet på högersidan inte bronsskriftens variant av 又 (yòu), utan 支 (pī) (se avsnitt 4.2.8), men i sigillskriften har detta element förenklats till till sigillskriftens variant av 又 (yòu):

⁵² Wang, 2014, s. 145

⁵³ Lindqvist, 1989, s. 37

⁵⁴ Zuo, 2015, s.446

⁵⁵ Ragvald, Ragvald, & Björverud, 2012, s. 574

⁵⁶ Zuo, 2015, s. 199

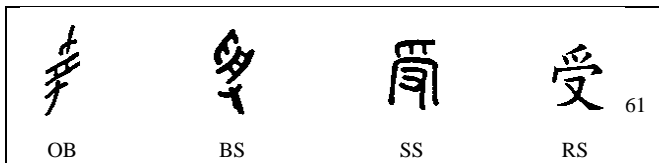
⁵⁷ Ragvald, Ragvald, & Björverud, 2012, s. 958

⁵⁸ Xiangxing zidian, uppslagsord ”馭 yù” [hämtad 2018-12-17]

馭 (yù) skrivs traditionellt 馭 där det vänstra teckenelementet 馬 (mǎ) är den traditionella varianten av 马.

4.2.7 受 – ta emot

I tecknet 受 (shòu) finns två delar som avbildar en hand. Tecknets övre del (𠂇) avbildar en hand som sträcker sig ned mot den andra ”handen” (又 yòu). Mellan dessa två ”händer” finns ytterligare ett element (冫). Tecknelementet mellan de två ”händerna” (som idag skrivs 冫) är 舟 (zhōu), en avbildning av en båt.⁵⁹ 舟 (zhōu) är även tecknets fonetikum.⁶⁰

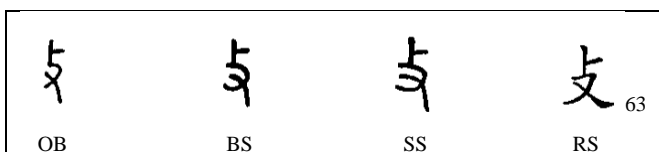

Från början har detta tecken betytt både ”ge bort” och ”ta emot”. Idag betyder tecknet bara ”ta emot” och tecknet för att ge bort skrivs nu så här: 授 (shòu). En handradikal (扌) har lagts till för att i skrift skilja de två betydelserna åt, men båda dessa tecken har fortfarande identiskt uttal; *shòu*.

Bilden ovan visar tre exempel av 受 (shòu) skrivet i orakelbensskriften.

4.2.8 攴 och 攴 – slå och hålla upp

攴 (pū) betyder ”slå, slå till”. Tecknet avbildar en hand som håller i en läderpiska.⁶⁴ I sammansatta tecken skrivs 攴 (pū) ofta 攴 och medför då ofta betydelsen ”slå”, t.ex. i tecknen 攻 (gōng) ”attackera” och 牧 (mù) ”valla (kor)”.

⁵⁹ Zuo, 2015, s. 53

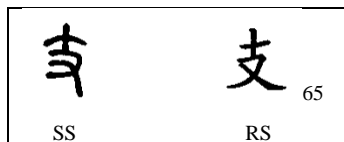
⁶⁰ CCDW, uppslagsord “受 shòu” [hämtad 2018-11-28]

⁶¹ Zuo, 2015, s. 53

⁶² Wang, 2014, s. 164

⁶³ Zuo, 2015, s. 304

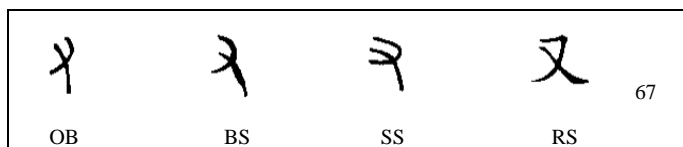
⁶⁴ Zuo, 2015, s. 304

Tecknet 支 (*zhī*) betyder ”hålla upp, lyfta upp”. 支 (*zhī*) avbildar en hand som håller i en bambupinne.⁶⁶

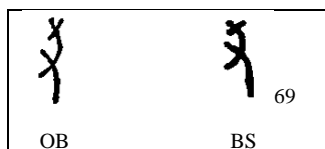
4.3 Tecken vilka tidigare innehållit 攴

I detta avsnitt tas tecken upp som i äldre skriftstilar har innehållit en avbildning av en högerhand (enligt bilden nedan), men som idag inte skrivs 又 (*yòu*) utan istället har tagit en annan form.

4.3.1 尢 – vårta

Tecknet 尢 (*yóu*) avbildar en hand med en markering på ett av ”handens” fingrar. Tecknets ursprungliga betydelse är ”vårta”.⁶⁸

En vårta på fingret var något som gjorde att handen såg speciell eller onormal ut och på så sätt har tecknet fått dagens betydelse, vilken är just ”speciell, särskild”.⁷⁰

För att skilja på orden ”speciell” och ”vårta” skapades ett nytt tecken. En sjukdomsradikal (疒) lades till för tydlighet och ”vårta” skrivs idag 疣 (*yóu*).⁷¹ Det finns även en variant med en köttradikal (月), 肱 (*yóu*, ”vårta”) vilket är en alternativ form av 疣 (*yóu*).⁷²

⁶⁵ Zuo, 2015, s. 47

⁶⁶ Zuo, 2015, s. 47

⁶⁷ Zuo, 2015, s. 44

⁶⁸ Zuo, 2015, s. 242

⁶⁹ Zuo, 2015, s. 242

⁷⁰ Zuo, 2015, s. 242

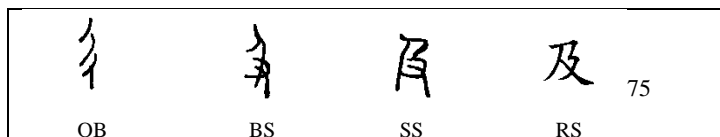
⁷¹ Zuo, 2015, s. 242

⁷² Xiangxing zidian, uppslagsord ”尢 yóu” [hämtad 2018-12-17]

又 (yòu) (i formen 𠄎) är fonetikum i 尤 (yóu).⁷³

4.3.2 及 – jaga ikapp, nå fram till

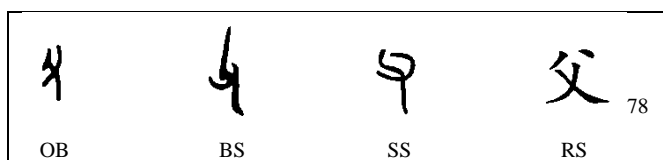
Tecknet 及 (jí) avbildar en hand som sträcks ut och tar tag i benet på en människa.⁷⁴

I orakelbensskriften avbildas en människa böjd och vänd åt vänster samt en hand som sträcker sig mot och greppar ”människans” ben. Tecknets ursprungliga betydelse är ”jaga ikapp”.⁷⁶

4.3.3 父 – yxa

Tecknet 父 (fù eller fǔ) avbildar en hand som håller upp något slags verktyg.⁷⁷

I *Shuowen jiezi* står att tecknet betyder ”familjens överhuvud”. Vidare skriver Xu Shen att tecknet avbildar en hand som lyfter en käpp.⁷⁹

I utvidgad betydelse har tecknet också betecknat män som arbetar hårt och har varit ett respektfullt sätt att tilltala äldre män, då med uttalet fǔ.⁸⁰

Idag används 父 i betydelsen ”far”, då med uttalet fù. 父 (fù) ingår även som element i flera tecken som också betyder ”far”, t.ex. 爹 (diē) 爸 (bà). 父 (fù) ingår även i tecknet för ”farfar”; 爷/爺 (yé).

4.3.4 丈 – hålla en stav

I sigillskriften avbildar detta tecken (丈 zhàng) en hand som håller i en stav och ”hålla en stav” var också tecknets ursprungliga betydelse.⁸¹

⁷³ CCDW, uppslagsord “尤 yóu” [hämtad 2018-12-03]

⁷⁴ Zuo, 2015, s. 45

⁷⁵ Zuo, 2015, s. 45

⁷⁶ Zuo, 2015, s. 45

⁷⁷ Zuo, 2015, s. 48

⁷⁸ Zuo, 2015, s. 48

⁷⁹ Si, 2014, s. 84

⁸⁰ Zuo, 2015, s. 48

⁸¹ Xiangxing zidian, uppslagsord ”丈 zhàng” [hämtad 2018-12-17]

82

Bilden ovan visar 丈 (*zhàng*) skrivet i sigillskrift vilket är väldigt likt, om inte identiskt med, sigillskriftens 支 (*pū*) (se avsnitt 4.2.8).

Eftersom tecknets ursprungliga betydelse sakta försvann delades tecknet upp i flera olika tecken för att förtydliga betydelserna. Tillsammans med en träradikal (木), fås tecknet 杖 (*zhàng*) vilket har betydelsen ”käpp, gångstav”, tillsammans med en människoradikal (亻) fås tecknet 仗 (*zhàng*), vilket betyder ”vapen”.⁸³ Käppar och vapen är ju båda saker man håller i handen.

Idag kan tecknet 丈 (*zhàng*) betyda bl.a. ”make”.⁸⁴

4.3.5 史 – historienedtecknare

史 (*shǐ*) avbildar en hand som håller i ett föremål. Enligt *Xishuo hanzi* är detta föremål ett långt handtag med ett nät som används för att jaga djur.⁸⁵

Tecknet betydde från början att ”ta hand om/ansvara för jakten”, senare har det fått betydelsen ”historienedtecknare” och kan idag även betyda ”historia”.⁸⁷

4.3.6 事 – jaga

Tecknet 事 (*shì*) avbildade även det i orakelbensskriften en hand som håller ett långt handtag med ett nät.⁸⁸

⁸² Xiangxing zidian, uppslagsord ”丈 *zhàng*” [hämtad 2018-12-17]

⁸³ Xiangxing zidian, uppslagsord ”丈 *zhàng*” [hämtad 2018-12-03]

⁸⁴ Ragvald, Ragvald, & Björverud, 2012, s. 985

⁸⁵ Zuo, 2015, s. 49

⁸⁶ Zuo, 2015, s. 49

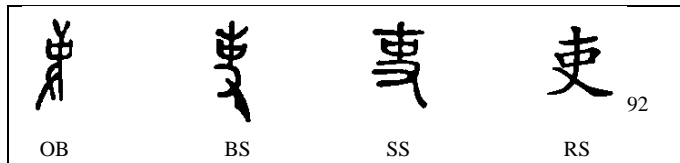
⁸⁷ Zuo, 2015, s. 49

⁸⁸ Zuo, 2015, s. 52

⁸⁹ Zuo, 2015, s. 52

Orakelbensskriftens 事 (*shì*) och 史 (*shǐ*) (se avsnitt 4.3.5) är lika varandra. *Jiaguwen zidian* (甲骨文字典) menar att 事 (*shì*) och 史 (*shǐ*) i orakelbensskriften var samma tecken.⁹⁰ *Xishuo hanzi* menar att det fanns olikheter. I tecknet 事 (*shì*) hålls föremålet upp av en ”vänsterhand” och dessutom går föremålet som hålls upp isär i toppen. I 史 (*shǐ*) hålls föremålet upp av en högerhand och går inte isär i toppen.⁹¹

4.3.7 吏 – regeringstjänsteman

Enligt *Xishuo hanzi* var 吏 (*lì*) och 史 (*shǐ*) i orakelbensskriften samma tecken, med samma betydelse, nämligen ”ta hand om/ansvara för jakten”. Senare har 吏 (*lì*) fått betydelsen ”regeringstjänsteman”.⁹³

4.3.8 尹 - befälhavare

Tecknet 尹 (*yǐn*) avbildar en hand som håller i en penna.⁹⁴

Bilden ovan visar sex exempel av tecknet 尹 (*yǐn*) skrivet i orakelbensskrift.

Enligt *Shuowen jiezi* betyder detta tecken ”administrera”,⁹⁶ men *Xishuo hanzi* menar att tecknets ursprungliga betydelse är ”befälhavare”.⁹⁷

⁹⁰ Wang, 2014, s. 163

⁹¹ Zuo, 2015, s. 49 & 52

⁹² Zuo, 2015, s. 8

⁹³ Zuo, 2015, s. 8

⁹⁴ Zuo, 2015, s. 242

⁹⁵ Wang, 2014, s. 217

⁹⁶ Si, 2014, s. 84–85

⁹⁷ Zuo, 2015, s. 242

4.3.9 聿 och 筆 – penna

Även tecknet 聿 (*yù*) avbildar en hand som håller i en penna.⁹⁸ Bilden nedan visar tecknet 聿 (*yù*) skrivet i orakelbensskrift.

99

Redan i orakelbensskriften var 聿 (*yù*) och 尹 (*yǐn*) två olika tecken, trots att båda avbildar en hand som håller i en penna. Eftersom 聿 (*yù*) skrivet i sigillskrift (se bild nedan) ansågs vara alldeles för olik en hand hållande en penna, lades en bamburadikal (𦏧) till för att förtydliga tecknets betydelse och tecknet 筆 (*bǐ*) skapades.¹⁰⁰

101

Bilden ovan visar 聿 (*yù*) skrivet i sigillskrift.

筆 (*bǐ*) är ett traditionellt tecken och skrivs i förenklad skrift 笔.

4.3.10 書 – bok

Tecknet 書 (*shū*) betyder ”bok” och avbildar en hand som håller en penna och under ”pennan” visas föremålet man skriver på.¹⁰² Från början var delen under pennan en ”mun” (口 *kǒu*), men i traditionell skrift är det 曰 (*yūē*) vilket betyder ”tala”.¹⁰³

I förenklad skrift skrivs detta tecken 书 (*shū*), som är en tryckt, stiliserad version av hur det traditionella tecknet (書 *shū*) skrivs i grässkriften (se bild nedan).¹⁰⁴

105

⁹⁸ Zuo, 2015, s. 433

⁹⁹ Wang, 2014, s. 225

¹⁰⁰ Zuo, 2015, s. 433

¹⁰¹ Zuo, 2015, s. 433

¹⁰² Zuo, 2015, s. 321

¹⁰³ Zuo, 2015, s. 321

¹⁰⁴ Zuo, 2015, s. 321

¹⁰⁵ Xiangxing zidian, uppslagsord ”书 *shū*” [hämtad 2018-12-27]

4.3.11 畫 – måla/målning

Tecknet 畫 (*huà*) kan vara ett verb med betydelsen ”måla” eller ett substantiv med betydelsen ”målning”. ”Måla [en] målning” skrivs således 畫畫 (*huàhuà*). I orakelbensskriften (se bild nedan) avbildar tecknet en hand som håller en penna. Strecken under pennan är mönstret som målats.¹⁰⁶

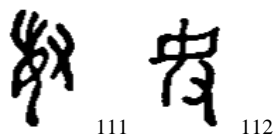

I förenklad skrift skrivs detta tecken 画 (*huà*). När tecknet förenklats har man utgått från hur tecknet såg ut i sigillskriften (se bild nedan) och bevarat den undre delen av tecknet.¹⁰⁸

4.3.12 妻 – fru

Tecknet 妻 (*qī*) avbildar en hand som håller en kvinna och dess betydelse är ”fru, hustru”.¹¹⁰ Tecknet är i ett tidigt stadium väldigt likt tecknet 奴 (*nú*, ”slav”) (se avsnitt 4.2.6).

Bilden ovan till vänster är bronsskriftens 妻 (*qī*), medan bilden ovan till höger är bronsskriftens 奴 (*nú*). Båda tecknen avbildar en hand till höger om en kvinna och det enda som skiljer tecknen åt i bronsskriften är kvinnans ”frisyr” och handens position.

¹⁰⁶ Zuo, 2015, s. 397

¹⁰⁷ Wang, 2014, s. 69

¹⁰⁸ Zuo, 2015, s. 397

¹⁰⁹ Zuo, 2015, s. 397

¹¹⁰ Zuo, 2015, s. 202

¹¹¹ Zuo, 2015, s. 202

¹¹² Zuo, 2015, s. 199

4.3.13 帚 – sopkvast

Tecknet 帚 (*zhǒu*) avbildar i orakelbensskriften och bronsskriften en sopkvast. I sigillskriften har en avbildning av en hand som håller i ”kvasten” lagts till. ”Handen” har i dagens tryckta tecken formen 扌.

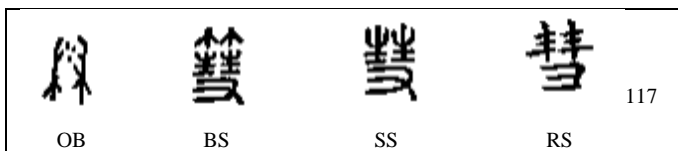
Läggs en handradikal (扌) till fås tecknet 掃 (*sǎo*) vilket betyder ”sopa”. I orakelbensskriften är 掃 (*sǎo*) en avbildning av en hand till vänster om orakelbensskriftens variant av 帚 (*zhǒu*):

掃 (*sǎo*) är ett traditionellt tecken och den förenklade varianten skrivs 扫.

4.3.14 彗 – sopa

Idag används detta tecken (彗 *huì*) i betydelsen ”kvast”,¹¹⁵ men dess ursprungliga betydelse är verbet ”sopa”.¹¹⁶

I orakelbensskriften består detta tecken av två ”kvastar” (se avsnitt 4.3.13) med tre prickar i mitten. Prickarna avbildar damm.¹¹⁸ I bronsskriften ser tecknet väldigt annorlunda ut jämfört med orakelbensskriftens variant. En ”hand” har tillkommit under ”kvastarna” som också ändrat utseende. I dagens tecken har ”handen” tagit samma form som i 帚 (*zhǒu*) (se avsnitt 4.3.13), alltså 扌.

¹¹³ Zuo, 2015, s. 190

¹¹⁴ Zuo, 2015, s. 245

¹¹⁵ Ragvald, Ragvald, & Björverud, 2012, s. 356

¹¹⁶ Zuo, 2015, s. 252

¹¹⁷ Zuo, 2015, s. 252

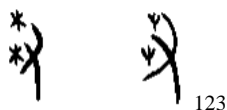
¹¹⁸ Zuo, 2015, s. 252

4.3.15 兼, 兼 och 𠂇 – händer och gräs

Tecknet 兼 (*bīng*) avbildar en hand som greppar en planta (禾 *hé*). Detta tecken betyder ”greppa, ta tag i”.¹¹⁹

Tecknet 兼 (*jiān*) avbildar en hand som tar tag i två plantor. Tecknets ursprungliga betydelse är helt enkelt ”greppa två plantor” och betyder i utvidgad mening att göra flera saker samtidigt.¹²⁰

Ett liknande tecken är tecknet 𠂇 (*chú*) vilket i orakelbens- och bronsskriften bestod av två ”grässtrån” och en ”hand”. Tecknets ursprungliga betydelse är ”plocka gräs”.¹²¹ Idag betyder tecknet ”klippa gräs” och kan också användas i betydelsen ”hö, foder”.¹²²

Bilden ovan visar två exempel på tecknet 𠂇 (*chú*) skrivet i orakelbensskriften.

𠂇 (*chú*) är ett förenklat tecken och skrivs traditionellt 𠂇. I det traditionella tecknet finns två handavbildningar som skrivs 𠂇, medan de två elementen 𠂇 avbildar gräs.¹²⁴

Enligt *Xiangxing zidian* har halva tecknet tagits bort när det förenklats. En ”𠂇” och en ”𠂇” har sparats och 𠂇 har sedan lagts på sidan och blivit 𠂇 medan 𠂇 har lagts ovanpå.¹²⁵

4.3.16 爭 – strida, kämpa om

Tecknet 爭 (*zhēng*) avbildar två händer som slåss om ett föremål och tecknets betydelse är ”strida, kämpa om”.

Bilen visar tre exempel av tecknet 爭 (*zhēng*) skrivet i orakelbensskrift.

Precis som i tecknet 受 (*shòu*) (se avsnitt 4.2.7) har den övre ”handen” börjat skrivas ”𠂇” i den traditionella varianten.

爭 (*zhēng*) är ett traditionellt tecken och den förenklade varianten skrivs 争. Där har den översta ”handen” förenklats.

¹¹⁹ Zuo, 2015, s. 368

¹²⁰ Zuo, 2015, s. 370

¹²¹ Zuo, 2015, s. 49

¹²² Ragvald, Ragvald, & Björverud, 2012, s. 147

¹²³ Wang, 2014, s. 23

¹²⁴ Zuo, 2015, s. 49

¹²⁵ Xiangxing zidian, uppslagsord ”𠂇 *chú*” [hämtad 2018-12-01]

¹²⁶ Wang, 2014, s. 240

Med ytterligare en ”hand” i form av en handradikal (扌) fås tecknet 挣/掙 (*zhèng*), vilket betyder ”försöka göra sig fri (skaka av sig)”.¹²⁷

4.3.17 对/對 – vara riktad mot, vätta mot

I tecknet 对/對 (*duì*) är det inte elementet 又 (*yòu*) som återger den avbildade handen, utan tecknelementet på höger sidan; 寸 (*cùn*).

Karlgren skriver i *Kina i tal och skrift* att 寸 (*cùn*) avbildar en tumme,¹²⁸ men i *Xishuo hanzi* står att tecknet 寸 (*cùn*), när det står ensamt, avser stället på handleden där man tar pulsen på en person.¹²⁹

I orakelbensskriftens variant av 对/對 (*duì*) (se bilden ovan) är det klart och tydligt att tecknet från början har innehållit en avbildning av en hand.

对 (*duì*) ingår i tecknet 树 (*shù*), som traditionellt skrivs 樹. I den förenklade varianten av 树/樹 (*shù*) har 又 (*yòu*) ersatt elementet 壺 (*zhù*).

4.4 Förenklade tecken med tecknelementet 又

Det finns tecken som i dess traditionella variant inte innehåller elementet 又 (*yòu*), men som innehåller det efter att tecknet förenklats.

4.4.1 汉/漢 – Han

Alla som har studerat kinesiska och kinesisk skrift har stött på tecknet 汉 (*hàn*), eftersom det man studerar är 汉语 (*hànyǔ*, ”Han-språk, mandarin”) och/eller 汉字 (*hànzì*, ”Han-tecken, kinesiska tecken”). 汉人 (*hànrén*), ”Han-folket” är den största etniska gruppen i Kina och utgör ungefär 93% av befolkningen.¹³¹

Tas vattenradikalen (氵) bort från det traditionella tecknet (漢 *hàn*) fås det här ”tecknet”; 莫, vilket inte finns som fristående tecken. Modertecknet kan inte stå för sig själv vilket gör det

¹²⁷ Ragvald, Ragvald, & Björverud, 2012, s. 1001

¹²⁸ Karlgren, 1965, s. 45

¹²⁹ Zuo, 2015, s. 186

¹³⁰ Wang, 2014, s. 35

¹³¹ Nationalencyklopedin, uppslagsord ”Kina” [hämtad 2018-11-08]

svårt att finna något bestämt uttal på det, men studeras andra tecken där 莫 ingår som element framgår det att de alla har liknande uttal, t.ex. 嫫 (*hān*), 爨 (*hàn*), 嘆 (*hàn*) och 僕 (*hàn*).

Xu Shen skriver i *Shuowen jiezi* att det är tecknet 難 (*nán*) som är fonetikum i tecknet 漢 (*hàn*), men att den högra delen (隹 *zhuī*) har utelämnats (förkortats).¹³²

4.4.2 艰难/艱難 – svårt

I dessa två tecken (艰难/艱難 *jiānnán*) har 莫 precis som i 漢 (*hàn*) förenklats till 又 (*yòu*). Notera att både 艰/艱 (*jiān*) och 难/難 (*nán*), precis som 漢 (*hàn*), båda slutar på ”-an”. Tecknet 難 (*nán*) ingår också som fonetikum i andra tecken, t.ex. 灘, 攤 och 癱 som alla uttalas *tān*. I förenklad form skrivs dessa tre så här: 滩, 摊 och 瘫, alltså identiskt med tecknen i traditionell skrift, förutom att elementet 莫 har förenklats till 又 (*yòu*).

4.4.3 叹/嘆 – sucka

I detta tecken (叹/嘆 (kan traditionellt även skrivas 歎) *tàn*) har 莫 precis som i de tre föregående tecknen ersatts av 又 (*yòu*) när det förenklats. Notera att även 嘆 (*tàn*) slutar på ”-an”.

4.4.4 仅/僅 – endast

I tecknet 仅/僅 (*jǐn*) har det ursprungliga fonetikumet 堇 (*jǐn*) ersatts av 又 (*yòu*). Notera att modertecknet i 僅 (*jǐn*) är väldigt likt modertecknet i 漢 (*hàn*). I *Xiangxing zidians* exempel på tecken som har förenklats enligt samma princip som 仅/僅 (*jǐn*), nämns tecknen 艰/艱 (*jiān*) och 难/難 (*nán*) som två exempel.¹³³

堇 (*jǐn*) finns kvar som fonetikum i andra tecken som inte har förenklats, t.ex. 谨 (*jǐn*) och 勤 (*qín*).

仅/僅 (*jǐn*) betyder ”endast, bara”.¹³⁴

4.4.5 萑 – trana

萑 (*guàn*) är en avbildning av en slags trana eller stork vars mest utmärkande särdrag var att de hade stora ögon.¹³⁵ Det innebar att tecknet även kunde uttrycka ”se, titta på”. För att skilja på betydelseorna skapades två nya tecken. För att förtydliga att det var ”trana” som menades

¹³² Si, 2014, s. 298

¹³³ Xiangxing zidian, uppslagsord ”仅 *jǐn*”

¹³⁴ Ragvald, Ragvald, & Björverud, 2012, s. 410

¹³⁵ Zuo, 2015, s. 466

lades tecknet för fågel (鸟/鳥, *niǎo*) till på höger sida om 萑 (*guàn*) och tecknet 鸛/鶴 (*guàn*) skapades. För att därutöver förtydliga att det var ”se, titta på” som avsågs lades ett annat tecken med betydelsen ”se”, 見 (*jiàn*), till på höger sida om 萑 (*guàn*) och 觀 (*guān*) skapades.¹³⁶ Detta tecken har sedan förenklats till 观 (*guān*). Den vänstra delen, 萑 (*guàn*), har ersatts av 又 (*yòu*) och därmed finns alltså inte längre tecknets ursprungliga fonetikum (萑 *guàn*) kvar i den förenklade varianten.

Det finns fler exempel på hur 萑 (*guàn*) har varit fonetikum, men sedan förenklats till 又 (*yòu*). T.ex. har 歡 (*huān*) förenklats till 欢, 勸 (*quàn*) har förenklats till 劝 och 權 (*quán*) har förenklats till 权.

När dessa tecken förenklades användes demotiska tecken som grund för förenklingen. I demotiska tecken skrevs elementet 萑 (*guàn*) istället 又 (*yòu*) för att spara tid.¹³⁷

Det finns också tecken där 萑 (*guàn*) är fonetikum men skrivs på samma sätt i traditionell och förenklad skrift, som t.ex. 罐 (*guàn*) och 灌 (*guàn*).

Notera att även dessa tecken slutar på ”-an”.

4.4.6 鸡/雞 – kyckling

Den vänstra delen i det traditionella tecknet 雞 (*jī*) (奚 *xī*) är fonetikum och högra delen (隹 *zhuī*) betyder ”fågel” och bidrar till tecknets betydelse.

I traditionell skrift kan tecknet också skrivas 鷄 (*jī*), med 鳥 (*niǎo*) istället för 隹 (*zhuī*) på högersidan. Både 鳥 (*niǎo*) och 隹 (*zhuī*) betyder ”fågel”, men 鳥 (*niǎo*) avser en fågel med lång stjärt och 隹 (*zhuī*) en fågel med kort stjärt.¹³⁸

Fonetikumet 奚 (*xī*) har förenklats till 又 (*yòu*).¹³⁹

4.4.7 凤/鳳 – Fenix

I tecknet 凤/鳳 (*fèng*) har tecknelementet i mitten förenklats till 又 (*yòu*) då ”鳥” ansågs vara för krångligt att skriva.¹⁴⁰ Man har utgått ifrån hur tecknet skrevs i grässkriften (se bild nedan) när mittnelementet förenklats till 又 (*yòu*).¹⁴¹

¹³⁶ Zuo, 2015, s. 465–466

¹³⁷ Xiangxing zidian, uppslagsord ”欢 *huān*” [hämtad 2018-12-17]

¹³⁸ Zuo, 2015, s. 378

¹³⁹ Zuo, 2015, s. 379

¹⁴⁰ Zuo, 2015, s. 378

¹⁴¹ Xiangxing zidian, uppslagsord ”凤 *fèng*” [hämtad 2018-11-24]

142

Bilden ovan visar 鳳 (*fèng*) skrivet i grässkrift.

4.4.8 聶/聶 och 轰/轟 – viska och mullra

Dessa två tecken består i sin traditionella form av tre identiska element. 聶 (*niè*) består av tre 耳 (*ěr*) och 轟 (*hōng*) består av tre 車 (*chē*). När 聶 (*niè*) och 轟 (*hōng*) förenklats har den översta av de tre identiska elementen behållits, de två nedre elementen har ersatts av två 又 (*yòu*) (eller en 双 *shuāng*). 聶 (*niè*) har förenklats till 聶 och 轟 (*hōng*) har förenklats till 轰 (det övre elementet (車 *chē*) är den förenklade varianten av 車). Att de två undre elementen förenklades till just 又 (*yòu*) beror på att demotiska tecken användes som utgångspunkt för förändringen.¹⁴³

¹⁴² Xiangxing zidian, uppslagsord ”凤 *fèng*” [hämtad 2018-11-24]

¹⁴³ Xiangxing zidian, uppslagsord ”聶 *niè*” & “轰 *hōng*” [hämtad 2018-12-13]

5. Diskussion

Genom att ställa upp tecknen i tabeller är det möjligt att närmare gå in i detalj och analysera deras skillnader och likheter och framförallt se vad ”handen” spelar för roll. Detta kan ge svar på frågor som ”spelar alla avbildningar av händer i dessa tecken samma roll?”, ”finns det något gemensamt för de tecknen där handen tagit samma form?” och ”vad har handens position för betydelse för tecknets betydelse?”.

Tecknen i tabellerna som följer återges endast i sin moderna tryckta form, i traditionell eller förenklad skrift. Varianter av tecknen från äldre skriftstilar återfinns i texten ovan.

I avsnitten ”5.4 𠂇 som fonetikum”, ”5.5 Handens roll”, ”5.6 Handens form” och ”5.7 Handens position” behandlas inte tecknen från tabell 3 då 又 (*yòu*) i dessa tecken inte har med betydelsen eller uttalet att göra. Tecknen från tabell 3 behandlas i avsnittet ”5.8 Varför 又 användes när tecken förenklats”.

Informationen som ges i dessa tabeller är taget från det som tidigare skrivits i denna uppsats, men här skrivs även mina egna tankar och teorier ned.

Förkortningar i tabellerna:

TT – traditionellt tecken.

FT – förenklat tecken (lämnas tom om tecknet är detsamma i TT och FT).

PY – tecknets uttal i dagens rikskinesiska angett i pinyin.

NF – den nya form 𠂇 har tagit i dagens tryckta tecken.

ER – ersätter. Här anges tecknelementet som ersatts av 又 (*yòu*).

EF – ersätter fonetikum, ja eller nej.

5.1 Tecken vilka har haft tecknelementet 𠂇 och har uttal *you*

I denna tabell förtecknas och analyseras tecken som har haft tecknelementet 𠂇 och i dagens standardkinesiska har uttal som i pinyin skrivs *you*.

Tabell 1.

TT	FT	PY	NF	Analys
又		<i>yòu</i>	又	Dagens 𠂇, även om det inte längre har betydelsen ”högerhand”.
右		<i>yòu</i>	𠂇	Dessa två tecken skrevs i orakelbensskriften med samma tecken som 又 (<i>yòu</i>), nämligen 𠂇. För att skilja tecknen åt lades en 口 (”mun”) till för tecknet 右 (<i>yòu</i>) och en 月 (肉, ”kött”) till för tecknet 有 (<i>yǒu</i>). I de tryckta varianterna av tecknen har ”handen” sedan tagit formen 𠂇.
有		<i>yǒu</i>	𠂇	
友		<i>yǒu</i>	又, 𠂇	Detta tecken består från början av två 𠂇 och betyder ”vän”, den ena 𠂇 har tagit formen 𠂇 och den andra har tagit formen 又.

尤		yóu	ㄩ	Har precis som 又 (yòu) förlorat sin ursprungliga betydelse ("vårta") och används idag i sin utvidgade betydelse; "speciellt". Detta tecken är likt 叉 (chā) (se 叉 - hålla) Båda använder en "högerhand" som utgångspunkt och ett streck som "pekar ut" betydelsen. Kanske är det därför "handen" i 尤 (yóu) tagit formen ㄩ och "handen" i 叉 (chā) tagit formen 又, för att tecknen inte skulle bli för lika varandra.

ㄩ är fonetikum för alla tecken i denna tabell (se avsnitt 5.4).

5.2 Tecken vilka i en äldre form har innehållit teckenelementet ㄩ

Tabell 2.

TT	FT	PY	NF	Analys
取		qǔ	又	I dessa tre tecken skrivs 又 (yòu) på högersidan (se avsnitt 4.2.5 och 4.2.6 för betydelse m.m.). Detta kan bero på att det är ett "dominansförhållande", det vill säga att "handen" dominerar eller kontrollerar föremålet som avbildas på vänster sida. De föremål som kontrolleras är också levande föremål med egna viljor; en människas öra, en kvinna och en häst. Dessa tre tvingas att lyda "handen". Man kan tänka sig att föremålet till vänster blir nedtryckt av "handen" (又 yòu).
奴		nú	又	
馭	馭	yù	又	
叉		chā	又	Här markeras föremålet som hålls av "handen" (又 yòu) bara med en liten prick i mitten av 又 (yòu), vilket ger betydelsen "hålla". Det kan vara eftersom det bara är ett litet, obestämt föremål som hålls i handen. Föremålet i handen är inget man nödvändigtvis gör något med.
反		fǎn	又	Detta tecken har inte ändrats mycket sedan orakelbensskriften. Det enda som egentligen ändrats är att ㄩ har tagit formen 又 (yòu).
隻	只	zhī	又	Dessa två tecken avbildar fåglar (隹 zhū) som hålls fast av en hand. Precis som i de kommande två tecknen avbildas handen (又 yòu) under föremålet den håller fast. Det kan vara förvirrande om man analyserar 雙 (shuāng) som om det vore ett traditionellt tecken som direkt återspeglar dess struktur i äldre versioner. Då fås "samma" tecken som de tidigare varianterna av 友 (yǒu) (se 友, "vän, vänlig"), vilka avbildar två högerhänder bredvid varandra.
雙	双	shuāng	又	

支		zhī	又	I dessa två tecken är föremålet som hålls av ”handen” inte något levande som tvingas att lyda ”handen”, utan ett verktyg som används för att utföra vissa specifika sysslor.
支		pū	又	Till skillnad från tecknen där 又 (yòu) skrivs på högersidan kontrolleras inte detta objekt av handen på samma sätt, då ”handen” här inte håller i något levande.
受		shòu	又, 𠄎	Man kan fråga sig om något kan läsas ut av att den ena handen är över den andra. Det kan det vara en person av låg status som ger något till någon med högre status, eller tvärtom. Status är viktigt i Kina, men studerar man tecknet i orakelbensskriften (se avsnitt 4.2.7) framgår det att det förekommer varianter där händerna är till höger och vänster och att det inte nödvändigtvis så att den ena ”handen” är över den andra.
帚		zhǒu	𠄎	I dessa två tecken avbildas ”handen” som 𠄎, men förekommer både på ovan- och undersidan. Inget av dessa två tecken hade en avbild av en hand i orakelbensskriften, utan ”handen” har tillkommit i senare skriftstilar. Vad detta kan bero på är oklart och jag har inte någon egen bra teori. 彗 (huì, ”sopa”) var från början ett verb och 帚 (zhǒu, ”kvast”) ett substantiv, men att detta ska ha någon inverkan på handens placering är osannolikt.
彗		huì	𠄎	
芻	刍	chú	勺	I avsnittet ”4.3.15 秉, 兼 och 刍 – händer och gräs” beskrivs hur <i>Xiangxing zidian</i> förklarar hur detta tecken förenklats. Man kan spekulera och tänka sig att radikalen överst i detta tecken är en kniv. Slår man upp 刍 (chú) efter radikal-index i en ordbok finner man detta tecken under radikalen 刀 (”kniv”). Tänker man sig att 𠄎, precis som i tecknen 帚 (zhǒu) och 彗 (huì) (se avsnitt 4.3.13 och 4.3.14) avbildar en hand får man alltså en hand som håller i en kniv, vilket skulle kunna förstås som ”klippa (gräs)”. Det kan vara så att man tänkt på detta när man förenklat tecknet eller så skulle det kunna vara en ren slump. Jag tycker själv att förklaringen som <i>Xiangxing zidian</i> ger är rimlig, men det är inte omöjligt att man även tänkt på hur tecknet skulle kunna tolkas när den förenklade varianten 刍 (chú) skapats.
尹		yǐn	𠄎	I detta tecken har själva handen tagit samma form som i 帚 (zhǒu) och 彗 (huì), men i tecknet 尹 (yǐn) är det mycket tydligare att handen faktiskt håller i något, precis som i tecknen som följer nedan.

筆	笔	<i>bǐ</i>	𠄎	Jag tycker personligen bättre om de traditionella än de förenklade varianterna av dessa tecken eftersom de är mycket lättare att förstå, även om de ser mer komplicerade ut. Efter att tecknen förenklats skrivs de med färre streck, men det finns inte längre något sätt att se tecknens betydelse. Elementet 聿 (<i>yù</i>) finns dessutom bevarat i tecken som inte alls har lika stark koppling till betydelsen ”penna”, så som t.ex. 律 (<i>lǜ</i> , ”lag, regel”) och 津 (<i>jīn</i> , ”vadställe, färgeställe”).
書	书	<i>shū</i>	𠄎	
畫	画	<i>huà</i>	𠄎	
妻		<i>qī</i>	𠄎	妻 (<i>qī</i> , ”maka”) är den kvinnliga motsvarigheten till 丈 (<i>zhàng</i> , ”make”). Det är intressant att båda dessa kan kopplas till 𠄎. Detta är förmodligen bara en ren slump och det är svårt att finna något som tyder på att det skulle finnas ett samband mellan dessa två betydelser och hand.
秉		<i>bǐng</i>	𠄎	Dessa två tecken är strukturellt väldigt lika tecknen 隻 (<i>zhī</i>) och 雙 (<i>shuāng</i>). Både 秉 (<i>bǐng</i>) och 隻 (<i>zhī</i>) avbildar en hand som håller i ett föremål. 兼 (<i>jiān</i>) och 雙 (<i>shuāng</i>) avbildar en hand som håller två föremål av samma slag.
兼		<i>jiān</i>	𠄎	
爭	争	<i>zhèng</i>	𠄎, 𠄎	Jag anser att detta tecken förenklats dåligt, TT skrivs med åtta streck (FT skrivs med sex streck). En hand (𠄎) är fortfarande kvar i FT, men det är omöjligt att förklara för någon vad detta tecken egentligen vill säga, utan att använda sig av TT.
事		<i>shì</i>	𠄎	事 (<i>shì</i>) har samma ursprung som 史 (<i>shǐ</i>) och 吏 (<i>lì</i>), men i 事 (<i>shì</i>) har ”handen” tagit en annan form som är väldigt lik tecknets form i sigillskriften. 史 (<i>shǐ</i>) och 吏 (<i>lì</i>) betecknar personer, medan 事 (<i>shì</i>) betyder ”angelägenhet, sak”.
丈		<i>zhàng</i>	𠄎	I dessa tre tecken har handen tagit samma form. Därutöver har de det gemensamt att de alla betecknar ”personer”, detta gäller även tecknet 父 (<i>fù/fū</i>). De är de enda fyra tecknen i listan där handen tagit formen 𠄎. Det finns andra tecken i denna tabell som också betecknar ”personer”, t.ex. 奴 (<i>nú</i> , ”slav”) och 妻 (<i>qī</i> , ”maka”).
史		<i>shǐ</i>	𠄎	
吏		<i>lì</i>	𠄎	
父		<i>fù/fū</i>	𠄎	父 ingår även som element i tecknet 斧 (<i>fǔ</i>) som betyder ”yxa”. Kanske var det just en yxa som hölls upp av ”handen” i de äldre varianterna av tecknet.
及		<i>jí</i>	又	Här har handen tagit en form som är väldigt lik 又 (<i>yòu</i>).

對	对	<i>duì</i>	寸	Då 寸 (<i>cùn</i>) som teckenelement i orakelbensskriften skrevs 𠄎, vilket fristående idag är tecknet 又 (<i>yòu</i>) kan det vara svårt att veta vilken form 𠄎 har tagit om endast FT analyseras. Precis som 双 (<i>shuāng</i>) kan det vara förvirrande att analysera 对 (<i>duì</i>) som om det vore ett traditionellt tecken som direkt återspeglar dess struktur i äldre versioner. Eftersom både 又 (<i>yòu</i>) och 寸 (<i>cùn</i>) som teckenelement i orakelbensskriften skrevs 𠄎 så fås även då ”samma” tecken som de tidigare varianterna av 友 (<i>yǒu</i>) (se 友, ”vän, vänlig”).

5.3 Tecken vilka har teckenelementet 又 efter att de förenklats

Tabell 3.

TT	FT	PY	ER	EF	Analys
漢	汉	<i>hàn</i>	萇	Ja	I dessa tecknen har 萇 förenklats till 又 (<i>yòu</i>). Studeras TT skrivet i diverse skrivstilar är elementet 萇 enligt mig inte särskilt likt 又 (<i>yòu</i>). Därför tror jag inte att man fått inspiration från grässkriften eller löpande skrift när man förenklat tecknet. Jag tror att man helt enkelt valt det för att det går snabbt att skriva. 又 (<i>yòu</i>) skrivs med två streck vilket naturligtvis går mycket snabbare att skriva än 萇 som skrivs med elva streck.
嘆	叹	<i>tàn</i>	萇	Ja	
艱	艰	<i>jiān</i>	萇	Ja	
難	难	<i>nán</i>	萇	Ja	
僅	仅	<i>jǐn</i>	萇	Ja	Även delen som blivit förenklad i detta tecken har förenklats enligt samma princip som de fyra ovanstående tecknen.
觀	观	<i>guān</i>	萇	Ja	Fonetikumet (萇 <i>guàn</i>) i TT skrivs med hela 17 streck, så det är lätt att förstå varför det förenklades. Dessutom är dessa tecken, framförallt 欢/歡 (<i>huān</i>) och 观/觀 (<i>guān</i>), frekvent förekommande tecken. Andra tecken med samma fonetikum som inte förenklats, t.ex. 灌 (<i>guàn</i>), har inte gått att förenkla enligt samma princip, då det hade krockat med förenklingen av 漢 (<i>hàn</i>). Här valdes förmodligen 漢 (<i>hàn</i>) ut (att förenklas till 汉) då det är ett mycket mer vanligt förekommande tecken.
權	权	<i>quán</i>	萇	Ja	
勸	劝	<i>quàn</i>	萇	Ja	
歡	欢	<i>huān</i>	萇	Ja	
雞, 鷄	鸡	<i>jī</i>	奚	Ja	När tecknet förenklats och 奚 (<i>jī</i>) ersatts med 又 (<i>yòu</i>) har man förmodligen tvingats att använda varianten med 鳥 (<i>niǎo</i>) på högersidan då tecknet 又 (<i>yòu</i>) till vänster om 隹 (<i>zhuī</i>) är ett annat tecken, nämligen 难 (<i>nán</i>).

鳳	凤	<i>fèng</i>	鳥	Nej	Jag förstår att TT tar lång tid att skriva, men när tecknet innehöll en ”fågel” (鳥) var tecknet mer förståeligt. Ett alternativ till förenkling hade varit att behålla ”fågeln” i mitten men använda den förenklade formen; 鸟. Ett annat problem med FT är att det är väldigt likt tecknet 风 (<i>fēng</i> , ”vind”), vilket är ett mycket vanligt tecken.
轟	轰	<i>hōng</i>	车/車	Nej	Att dessa två tecken förenklats är lätt att förstå, 轰/轟 (<i>niè</i>) har blivit tio streck istället för 18, 轰/轟 (<i>hōng</i>) har blivit åtta streck istället för 21, så FT går snabbare att skriva. Dock skulle man kunna påstå att tecknen lite har ”förlorat” betydelsen. Detta gäller särskilt 轰/轟 (<i>hōng</i>) vilket betyder ”mullra”. I TT skrivs detta med tre 车/車 (”farkost, bil”). Tre farkoster mullrar mycket och bara en av dessa tre ”farkoster” har bevarats i FT.
轟	轰	<i>niè</i>	耳	Nej	Man skulle kunna tänka sig att 又 (<i>yòu</i>) används om upprepningstecken, att det indikerar ”mer av det samma” när två av tre element ersatts med 又 (<i>yòu</i>) för att förenkla.
對	对	<i>duì</i>	耑	Nej	Av alla tecken i den här tabellen är det endast 对/對 (<i>duì</i>) och 树/樹 (<i>shù</i>) som faktiskt haft tecknelementet ”hand” i tidigare varianter (se”4.3.17 对/對 – vara riktad mot, vätta mot”). Se tabell 2.
樹	树	<i>shù</i>	壹	Ja	Det blir problem när ett teckens fonetikum ersätts av ett annat element med ett helt annat uttal. Risken är att folk kan få för sig att 对 (<i>duì</i>) skulle vara fonetikum till 树 (<i>shù</i>), vilket det naturligtvis inte är. Jag tror inte att detta har varit ett problem då både 对 (<i>duì</i>) och 树 (<i>shù</i>) är så pass vanligt förekommande att folk i ung ålder har lärt sig att 对 uttalas <i>duì</i> och 树 uttalas <i>shù</i> , hur som helst är skillanden mellan tecknen större i TT.

Tecknen i denna tabell har alla 又 (*yòu*) som element efter att de förenklats, men i dessa tecken har 又 (*yòu*) ingen koppling till betydelsen ”hand”.

5.4 𠂇 som fonetikum

Under min analys har jag noterat att 𠂇 som fonetikum är väldigt sällsynt och egentligen bara förekommer i tecken där 𠂇 är det huvudsakliga tecknelementet. I orakelbensskriften skrevs 又 (*yòu*), 右 (*yòu*) och 有 (*yǒu*) alla på samma sätt, nämligen 𠂇. Tecknet 友 (*yǒu*) bestod i

orakelbensskriften av två teckenelement; två stycken 𠂇. I orakelbensskriften bestod 尤 (*yóu*) av en 𠂇 med en liten markering på ett av de tre ”fingrarna”.

Anmärkningsvärt är att inget av dessa tecken idag har en direkt koppling till betydelsen ”hand”, även om man från början använde sig av 𠂇 för att ange dessa teckens betydelse.

右 (*yòu*) och 有 (*yǒu*) används som fonetikum i andra tecken, t.ex. 祐 (*yòu*), 宥 (*yòu*) och 囿 (*yòu*).¹⁴⁴ 尤 är fonetikum i bl.a. 鱿 (*yóu*).¹⁴⁵

Karlgren menar att 又 (*yòu*) också är fonetikum i 求 (*qiú*) och förmodligen även i 灰 (*huī*).¹⁴⁶ Detta är dock inget jag har hittat i annat material jag sökt i. 灰 (*huī*) har i sigillskriften tecknelementet ”högerhand”,¹⁴⁷ idag i formen 𠂇. Att 求 (*qiú*) skulle ha innehållit tecknelementet 𠂇 har jag inte hittat i annan någon källa, däremot kan jag se formen av 寸 (*cùn*) i dagens tryckta variant av tecknet 求 (*qiú*). I vissa tecken har 𠂇 tagit formen 寸 (*cùn*), t.ex. i tecknen 对/對 (*duì*) och 樹/树 (*shù*) (se avsnitt 4.3.17).

Då jag i mina andra källor inte funnit att 𠂇 skulle vara fonetikum i 求 (*qiú*) eller 灰 (*huī*) har jag valt att inte inkludera dessa två tecken i tabell 1.

5.5 Handens roll

Man kan fråga sig om alla avbildningar av händer i dessa tecken har samma roll. De flesta tecknen i tabell 1 och tabell 2 avbildar en hand som griper tag i ett föremål, men dessa tecken har vitt skilda uttal och vitt skilda betydelser.

Nästan alla dessa tecken är substantiv eller verb och vissa kan än idag användas både som substantiv och verb. Vissa har varit verb men används idag som substantiv. Jag har dock inte funnit att något av dessa tecken från början varit ett substantiv och sedan blivit ett verb. Detta tror jag beror på att ord som från början varit verb sakta förändrats och till slut istället kommit att beteckna personer som utför handlingen eller föremålet som används vid utförandet av handlingen.

T.ex. var 彗 (*huì*) från början ett verb som betydde ”sopa”, men det har senare blivit ett substantiv som betyder ”kvast”, det vill säga en sådan man använder för att sopa. Ett annat exempel är 史 (*shǐ*) och 吏 (*lì*), vilka från början var verb med betydelsen ”ansvara för jakten”. Senare har dessa blivit substantiv med betydelserna ”historia” (via ”historienedtecknare”) respektive ”regeringstjänsteman”.

Det faktum att de flesta av dessa är eller har varit verb ser jag som belägg för att ”handen” är en markering att en handling utförs. En avbild av ett verktyg är bara ett verktyg och att då

¹⁴⁴ Karlgren, 1964, s. 262

¹⁴⁵ CCDW, uppslagsord “鱿 *yóu*” [hämtad 2019-01-02]

¹⁴⁶ Karlgren, 1974, s. 97-98

¹⁴⁷ Wu, 2011, s. 145

lägga till en hand bredvid är att markera att verktyget i fråga används och att handlingen för vilket verktyget är utformat utförs.

Våra händer är mycket viktiga för oss i vårt vardagliga liv och förr i tiden förmodligen ännu viktigare än idag. Att använda sig av handavbildningar i kinesiska tecken är ett bra sätt att markera att ett tecken betecknar en handling som utförs. Detta kan vara svårare att se idag, då många verb blivit substantiv och avbildningarna av händerna inte längre är så lika händer. När en mängd tecken efter förenkling nu också har teckenelement som 又 (*yòu*) i sig, trots att tecknen inte har något med händer att göra, blir det också svårare att hitta dessa ”gömda” betydelser.

5.6 Handens form

Man kan spekulera i om det finns något gemensamt för de tecknen där ”handen” tagit samma form. Av tecknen i tabell 1 och 2 så har ”handen” i sigillskriften avbildats på samma sätt, 𠂇, men i dagens tecken finns denna avbildning i många olika former. Här radas de olika formerna handen har tagit i tabell 1 och 2 upp:

- 又 - ”Handen” i denna form är enligt min analys inte nödvändigtvis en hand som greppar något. I tecknen 取 (*qǔ*), 奴 (*nú*) och 馭 (*yù*) är det snarare en hand som kontrollerar föremålet avbildat på vänstersidan. I 反 (*fǎn*) och 受 (*shòu*) är det inte heller en hand som greppar något, i alla fall inte lika tydligt som när ”handen” har tagit formen 𠂇.
- ナ - i alla tecken där 𠂇 är fonetikum har det formen 𠂇 (右 (*yòu*), 有 (*yǒu*), 友 (*yǒu*), 尤 (*yóu*) och kanske även 灰 (*huī*)). Ett annat tecken som har denna form i sig är tecknet 左 (*zuǒ*) vilket betyder ”vänster”, det vill säga motsatsen till 右 (*yòu*). 左 (*zuǒ*) var i orakelbensskriften en spegelvänd 𠂇, alltså 𠂇.
- 𠂇 - en ”hand” som greppar tag i något ovanifrån. I tabell 2 finns två tecken med 𠂇, 受 (*shòu*) och 爭 (*zhēng*). Det dessa två tecken har gemensamt är att 𠂇 inte är den enda handen. I det ena fallet är det en ”hand” som ger något till en annan och i det andra är det två ”händer” som slåss om ett föremål. Det finns dock tecken där 𠂇 avbildar en hand och är ensam ”hand” t.ex. i 采 (*cǎi*, ”plocka”).
- 𠂇 - alla tecken där handen tagit formen 𠂇 har det gemensamt är att (förutom möjligtvis i 妻 *qī*) är föremålen som hålls av ”handen” något långt och smalt. Det ”handen” håller är ett verktyg som används för att t.ex. skriva eller jaga. Föreställer vi oss att det ”handen” i 妻 (*qī*) greppar är ”kvinnans” hår

kan även detta ses som något långt och smalt.

- 勺 - Jag har bara funnit ett tecken där 𠂇 har tagit formen 勺, nämligen 芻 (*chú*). I vanliga fall betyder 勺 ”omsluta”, eller ”slå in”.
- 寸 - Enligt min analys var det först i sigillskriften vissa 𠂇 började skrivas som 寸 (alltså sigillskriftens motsvarighet till 寸). Det gäller i alla fall för de två tecken jag tagit upp där ”handen” tagit formen 寸. Dessa två tecken är 对/對 (*duì*) och 树/樹 (*shù*).
- 乂 - Formen 乂, t.ex. i 丈 (*zhàng*), 史 (*shǐ*), 吏 (*lì*) 父 (*fǔ* eller *fù*) kan enligt min analys vara en form som markerar att tecknet avser en person. Det ska dock sägas att 丈 (*zhàng*), 史 (*shǐ*) och 吏 (*lì*) från början alla var verb.

I en del av dessa tecken är ”handens” form mycket lik den form den hade i sigillskriften, t.ex. 事 (se avsnitt 4.3.6). I andra tecken skiljer sig formen på den avbildade handen vitt från formen den har i sigillskriften, t.ex. i 史 (se avsnitt 4.3.5). Det verkar alltså som att man i vissa tecken helt använt sig av sigillskriftens form, medan man i andra fall gjort ytterliga förenklingar. Detta har lett till att avbilden av högerhanden idag finns i många olika former.

5.7 Handens position

Här analyseras vad handens position har för betydelse för tecknets egen betydelse.

En 又 (*yòu*) som skrivs på högersidan av tecknet, t.ex. 取 (*qǔ*), 奴 (*nú*) och 馭 (*yù*) är enligt min analys en ”kontrollerande hand”. 又 (*yòu*) skrivs antingen under eller till höger (ibland både under och till höger, t.ex. 友 *yǒu*), jag har inte funnit några tecken där 又 (*yòu*) i det traditionella tecknet skrivs överst eller på vänstra sidan, detta kan bero på att 又 (*yòu*) från början avbildar en högerhand.

Att 𠂇 avbildar en högerhand (till skillnad från en vänsterhand) är än idag ganska tydligt. 又 (*yòu*) skrivs som sagt alltid under eller till höger och det samma gäller för 寸 (*cùn*). I tecknen där handen tagit formen 𠂇 eller 乂 kan man tydligt se att handen kommer in från höger.

Att 𠂇 skulle avbildar en vänsterhand är svårt att se, även om jag många gånger fått höra att så är fallet. Av de tecken jag tar upp där handen tagit formen 𠂇 anser jag att det är tydligt att det från början varit en högerhand eftersom alla har fått sina uttal från 又 (*yòu*) (右 (*yòu*), 有 (*yǒu*), 友 (*yǒu*) och 尤 (*yóu*)). I tecknet 左 (*zuǒ*) (vilket betyder ”vänster”) kan jag förstå att det från början avbildat en vänsterhand, men i övrigt har de tecknen jag undersökt en mycket starkare koppling till höger än till vänster.

5.8 Varför 又 användes när tecken förenklats

Den enkla förklaringen till att 又 (*yòu*) användes när tecken förenklades är att det går väldigt snabbt och enkelt att skriva. Eftersom det är enkelt att skriva har det i många fall först använts i olika handstilsvarianter och sedan även i tryckta tecken. 又 (*yòu*) skrivs med två streck och om man jämför detta med några av de element 又 (*yòu*) ersätter förstår man att det är en stor förenkling. T.ex. 萁 – elva streck, 堇 – elva streck, 藿 – 17 streck, 奚 – tio streck och 鳥 – tolv streck. Tecknet 观 (*guān*) skrivs förenklat med sex streck medan den traditionella varianten, 觀, skrivs med hela 24 streck. Tecknets vänstra del 藿 (*guàn*) har förenklats till 又 (*yòu*) och tecknets högra del 見 till 见.

Nackdelen med att använda 又 (*yòu*) är att det kan bli svårare att komma ihåg ett teckens uttal, då dess fonetikum i många fall ”försvunnit” efter förenkling. Läser man traditionell skrift kan man vara ganska säker på att tecken med 藿 (*guàn*) som modertecken uttalas på ungefär samma sätt, t.ex. 觀 (*guān*), 歡 (*huān*), 勸 (*quàn*) och 權 (*quán*). Efter att dessa tecken förenklats till 观 (*guān*), 欢 (*huān*), 劝 (*quàn*) och 权 (*quán*) kan det vara svårare att komma ihåg uttalet, men det är enklare och snabbare att skriva, dock är det inte nödvändigtvis lättare att komma ihåg hur det skrivs.

Idag ersätter 又 (*yòu*) bl.a. fonetikum med uttalen *guàn*, *jǐn*, *xī*, *zhù* och *dēng*, vilka alla är väldigt olika från varandra. I tecknen i tabell 2 har 又 (*yòu*) ingen påverkan på tecknens uttal, utan bidrar istället till tecknens betydelse. För många av tecknen i tabell 3 har det traditionella tecknets fonetikum förenklats till 又 (*yòu*). 又 (*yòu*) anger alltså inte uttal (i alla fall inte direkt) och har inte heller något med tecknets betydelse att göra, vilket kan göra det förvirrande för studenter som fått veta att 又 (*yòu*) avbildar en hand. Man kanske har hört historien om 取 (*qǔ*), handen som griper tag i örat och fått höra att 又 (*yòu*) är en avbildning av en högerhand. Vad är då 聂 (*niè*)? ”Två händer som griper tag i ett öra?”. ”Är 轰 (*hōng*) en bil som hålls upp av två händer?”, ”är 仅 (*jǐn*) en hand som håller fast en människa?” osv.

5.9 Slutsats

Avbilder av händer är viktiga i kinesiska tecken och förekommer i många olika former. Avbildningen av en hand kan användas för att markera att en handling utförs. Som enskilt tecken säger en avbildning av en hand inte mycket, men tillsammans med t.ex. en avbildning av ett verktyg finns det genast fler möjliga betydelser. Genom att avbilda en hand som griper tag i ett verktyg kan man berätta att en handling utförs och om man sedan lägger till ytterligare ett element gör det möjligheterna oändliga. Allt börjar med ”handen”.

Även om det efter förenklingen av kinesiska tecken blivit mindre tydligt och svårare att förstå vad alla teckenelement har för betydelse och uttal anser jag ändå att det är väsentlig kunskap som kan underlätta mycket för kinesiskastudenter på alla nivåer. Att kunna hitta och förstå de små historierna som finns bakom många kinesiska tecken kan både underlätta inläringen och öka intresset. Att ha kunskap som t.ex. den om avbildningen av händer i kinesiska tecken är

viktigt både för lärare och elever för att verkligen kunna förstå kinesiska tecken och för att kunna tycka att kinesiska tecken är roligt!

6. Referenser:

- Boltz, W. G. (2015). *Ideographic Fallacy: Historical and Conceptual Issues*. Hämtat från Encyclopedia of Chinese Language and Linguistics: http://dx.doi.org.ludwig.lub.lu.se/10.1163/2210-7363_ecll_COM_00000188
- Boltz, W. G. (2015). *Liù shū 六書 (Six Scripts)*. Hämtat från Encyclopedia of Chinese Language and Linguistics: http://dx.doi.org.ludwig.lub.lu.se/10.1163/2210-7363_ecll_COM_0000053
- Bottéro, F. (2015). *Chinese Writing*. Hämtat från Encyclopedia of Chinese Language and Linguistics: http://dx.doi.org.ludwig.lub.lu.se/10.1163/2210-7363_ecll_COM_00000086
- DeFrancis, J. (1984). *The Chinese language : fact and fantasy*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Duanmu, S. (2015). *Syllable Structure*. Hämtat från Encyclopedia of Chinese Language and Linguistics: http://dx.doi.org.ludwig.lub.lu.se/10.1163/2210-7363_ecll_COM_00000404
- Everson, M. E. (2011). Literacy Development in Chinese as a Foreign Language. i M. Everson, & Y. Xiao, *Teaching Chinese as a foreign language : theories and applications. 2nd ed.* Boston: Cheng & Tsui.
- Hai, E. (u.d.). Hämtat från Xiangxing Zidian 象形字典: <http://www.vividict.com/>
- Handel, Z. (2015). *Chinese Characters*. Hämtat från Encyclopedia of Chinese Language and Linguistics: http://dx.doi.org.ludwig.lub.lu.se/10.1163/2210-7363_ecll_COM_00000057
- Harbaugh, R. (senast uppdaterad 2001). Hämtat från Chinese Characters Dictionary Web: <http://zhongwen.com/>
- Hägerdal, H. (2009). *Kinas historia*. Lund: Historisk media.
- Karlgren, B. (1964). *Grammata Serica Recensa*. Stockholm: Museum of Far Eastern Antiquities [Östasiatiska museet].
- Karlgren, B. (1965). *Kina i tal och skrift : [en introduktion till kinesiska språket]*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Karlgren, B. (1974). *Analytic dictionary of Chinese and Sino-Japanese*. New York: Dover.
- Kjellgren, B. (2000). *Kinakunskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Li, Leyi (李乐毅) (2015). *Hanzi Yanbian Wubai Li 汉字演变五百例 (Tracing the Roots of Chinese Characters: 500 Cases)*. Beijing: Beijing Language and Culture University Press 北京语言大学出版社.
- Lindqvist, C. (1989). *Tecknens Rike: en berättelse om kineserna och deras skrivtecken*. Stockholm: Bonnier Fakta AB.

- Lindqvist, C. (2015). Sveriges första undervisning i kinesiska som skolämne. i H. S. Wu, *Kinesiskan flyttar in : nytt skolspråk i Sverige*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Nationalencyklopedin. (u.d.). *Kina*. Hämtat från Nationalencyklopedin: <https://www-nese.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/kina#spr%C3%A5k>
- Ragvald, L., Ragvald, W.-L., & Björverud, S. (2012). *Norstedts kinesisk-svenska ordbok: [58.000 ord och fraser]*. Stockholm: Norstedt.
- Seybolt, P., & Chiang, G.-k. (1979). *Language reform in China: documents and commentary*. White Plains, N.Y: Sharpe.
- Si, Lü (思履) (2014). *Shuowen Jiezi Tujie Xiangxi 说文解字图解详析 (Word Graphic Detailed Analysis)*. Beijing: Beijing United Publishing 北京联合出版公司.
- Wang, B (王本兴) (2014). *Jiaguwen Zidian (Xiudingban) 甲骨文字典 (修订版) (Dictionary of Oracle Scripts (Revised Edition))*. Beijing: Beijing Gongyi Meishu Chubanshe 北京工艺美术出版社.
- Wiedenhof, J. (2015). *Script Reform (20th century): History and Analysis*. Hämtat från Encyclopedia of Chinese Language and Linguistics: http://dx.doi.org.ludwig.lub.lu.se/10.1163/2210-7363_ecll_COM_00000372
- Wilkinson, E. (2015). *Chinese history: a new manual*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Asia Center, for the Harvard-Yenching Institute.
- Wu, Suyi (吴苏仪) (2011). *Huashuo Hanzi 画说汉字 (Illustrations to The Chinese Dictionary)*. Xi'an: Shaanxi Normal University General Publishing House 陕西师范大学出版社.
- Zuo, Min'an (左民安) (2015). *Xishuo Hanzi 细说汉字 (The Origin and Evolution of 1,000 Chinese Characters)*. Beijing: China Citic Press 中信出版社.